

Asia: VN/23585/2023

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Soveltaminen on nostanut henkilötietojen käsittelyyn liittyvää tietoisuutta, yhteistyötä ja osaamista rekisterinpitäjillä ja käsittelijöillä. Entistä paremmin tunnistetaan oman organisaation henkilötietojen käsittelyyn liittyvät tietovarannot, riskit ja vastuut.

Lainsäädännön valmisteluun liittyvänä haasteena voidaan TEM:n näkemyksen mukaan edelleen pitää sitä, että kansallisen lainsäädännön valmistelussa joudutaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön vuoksi säätämään samat asiat kuin ennen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista. Lainsäädännön valmistelussa on perustuslainmukaisuuden lisäksi kuvattava sääntelyn yhteensopivuus yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, mikä lisää työmäärää sää-dösvalmistelussa.

Sääntelykokonaisuuden hahmottaakseen pitää tuntea yleisen tietosuoja-asetuksen GDPR:n sääntely (jos jotain jätetään sen varaan), kansallinen tietosuojalaki (jos jotain jätetään sen varaan) ja lisäksi sektorilainsäädäntö. Ehjän kokonaisuuden muodostaminen tällaisesta säädös-kokonaisuudesta on haastavaa. Esimerkiksi yksityiskohtainen ja definiitivinen EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädäntö ei ole täysin sopusoinnussa (sisältö/terminologia/vaativukset) yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Usein yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen ei kuitenkaan ole riittävää, kun henkilötietoja käsitellään viranomaisten toimessa esimerkiksi tuottaessa lakisääteisiä palveluja kansalaisille. Henkilötietojen käsittelyä tietyssä palvelussa voi koskea yleislainsäädännön lisäksi myös useamman kuin yhden hallinnonalan erityislainsäädäntö. Näin voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa julkisen työvoimapalvelun asiakas tarvitsee myös esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Tällaisessa tilanteessa relevantin lainsäädäntökokonaisuuden hahmottaminen vaikeutuu. Asiakohtaisesti tietosuojaa ja henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö vaatii aina huolellista

perehtymistä paitsi yleissääntelyyn (yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki) myös alakohtaiseen erityissääntelyyn.

Lisäksi TEM toteaa, että yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen on annettu ja valmisteilla useita uusia tietojen käsittelyä ja hyödyntämistä koskevia säädöksiä, joilla on yhtymäpintoja tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Jatkossa tietosuojasääntelyn soveltamisessa tulee aiempaa useammin varmistua myös siitä, milloin asia kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen ja milloin mahdollisesti jonkin muun tiedon hyödyntämistä ja käsittelyä koskevan säännöksen soveltamisalaan, mikä lisää soveltamisen haasteita.

Käytännön soveltaminen on johtanut eriäviin kansallisiin vaatimuksiin jäsenvaltioissa ja myös menettelyiden osalta, sekä kansalliset tulkinnat hajoavat (lausunnot tulkinnanvaraisia keskenään tai tulkinnat ovat osittain henkilösidonnaisia).

Onko tietosuojalaki koettu yleisesti toimivaksi? Minkälaisia haasteita sen soveltamisessa on ilmennyt?

Sääntelylle on vahva tarve ja tilaus nykyisessä datataloudessa.

Lainsäädännön tarpeiden arviointi on osoittautunut haastavaksi. Sääntelytapaa, jossa toisaalta viitataan yleislakiin ja toisaalta annetaan sektorikohtaista sääntelyä erityiskysymyksistä, ei yleisesti arvioiden voi pitää kovin selkeänä.

Jos yleislainsäädännön soveltamiskäytäntö ei ole vakiintunut tai muuten täysin selkeä, eikä yleislainsäädännön riittävydestä tietyssä tilanteessa voida varmistua, on mahdollista, että päädytään antamaan tarpeetonta sektorikohtaista sääntelyä. Esimerkiksi tietosuojalain 4 §:n, joka koskee henkilötietojen käsittelyä yleisen tietosuoja-asetuksen 6 art. 1 kohdan e alakohdan mukaisesti (yleinen etu), soveltamiskäytännöstä ja mahdollisuuksista on vähän käytännön esimerkkejä, mistä syystä käsittelyperusteen olemassaolo erityisesti viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä on voitu haluta varmistaa sektorikohtaisella lainsäädännöllä erikseen. Edellä mainitun vuoksi sektorikohtainen lainsäädäntö voi olla myös kovin yksityiskohtaista.

Uusi sääntely tuo lisää hallinnollista taakkaa substanssitoiminnassa sekä tuensaajille, välittäville toimielimille, osallistuville henkilöille ja hallintoviranomaiselle esim. menettelyvaatimukset, soveltaminen ja konkreettinen tietojärjestelmäkehittäminen.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa sääntelyliikkumavaraa käytetty EU:ssa ja Suomessa tarkoituksenmukaisella tavalla? Jos ei, miten ja minkälaisia tilanteita varten tietosuoja-asetuksen sääntelyliikkumavaraa tulisi käyttää eri tavoin kuin on tehty?

-

Millä toimialoilla yleistä tietosuoja-asetusta on pantu täytäntöön tehokkaasti ja onnistuneesti huomioiden asetukselle asetetut tavoitteet edistää rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien toteutumista sekä edistää tiedon vapaata liikkuvuutta EU-alueella?

-

Minkälaisia haasteita on ilmennyt yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen lainsäädännön tai muun EU-lainsäädännön yhteensovittamisessa eri soveltamistilanteissa?

Vastaus kysymykseen kohdassa 1

Onko eri jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädäntöjen eroavaisuuksiin ja täytäntöönpanoon liittyen tunnistettu haasteita? Jos on, minkälaisia haasteita?

Esimerkiksi julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen henkilöasiakkaita koskevien tietojen osalta tietosuojasääntelyä soveltavat viranomaiset kokevat suomalaisen soveltamiskäytännön olevan tiukempaa kuin muissa maissa. Edellä todettuun näkemykseen voi kuitenkin vaikuttaa työhallinnon henkilöasiakkaiden tietoja koskeva julkisuuslain salassapitosäännös, joka tietosuoja-lainsäädännön lisäksi vaikuttaa erityisesti oikeuteen saada tai luovuttaa henkilöasiakkaita koskevia tietoja.

Sääntelyn varmuus ja toimintatavat haastetaan EU-toimielimissä, jolloin ennakoitavuus on haasteellista.

Ovatko Euroopan tietosuojaneuvoston antamat ohjeet auttaneet käytännön soveltamistilanteisiin liittyvien ratkaisujen tekemisessä? Mitä yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevia ohjeita vielä tarvittaisiin?

Nykyisten isojen globaalien toimijoiden lisäksi datatalouden piirissä on ja sinne tulee uusia toimijoita, joiden henkilötietojen käsittely tapahtuu EU/ETA ulkopuolella. Näiden toimijoiden hallintaan tarvitaan EU:n yhteistä linjaa ja ohjeistusta.

Onko edustamanne organisaatio ollut mukana laatimassa yleisen tietosuoja-asetuksen 40 artiklan mukaisia käytännesääntöjä tai harkinnut niiden laatimista? Mitkä ovat käytännesääntöjen laatimiseen liittyviä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita?

-

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvä seuraamusjärjestelmä Suomessa tehokas ja tarkoituksenmukainen? Mitä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita seuraamusjärjestelmään liittyy?

Seuraamusjärjestelmä on riittävä, mutta haasteen luo prosessien keston pituus sekä se, että tutkittava toimija poistuu markkinoilta tai lopettaa toimintansa.

Ovatko yleisen tietosuoja-asetuksen kansainväliset tiedonsiirtomekanismit toimivia vai tulisiko niitä kehittää edelleen ja miten niitä tulisi kehittää edelleen? Mitkä ovat olleet kansainvälisiin tiedonsiirtoihin liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Tiedonsiirtoon liittyy epävarmuuksia, joiden pysyvyyden arviointi on vaikeaa.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen ns. laajennettu alueellinen soveltamisala, joka kattaa myös EU:n markkinoilla toimivien kolmansien maiden toimijoiden suorittaman henkilötietojen käsittelyn, toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla? Olisiko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvää yhteistyötä kolmansien maiden kanssa tarpeen kehittää ja miten?

Sääntely on toteuttanut sekä tiedonliikkumista, että turvannut rekisteröidyn oikeuksia. On tarpeen kehittää ja käydä vuoropuhelua jatkuvasti eri toimijoiden kanssa, koska tekninen kehitys ja datavarantojen kehitys ei pysähdy

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen I lukuun – Yleiset säännökset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen II lukuun – Periaatteet

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun – Rekisteröidyn oikeudet

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun – Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Riippumattomat valvontaviranomaiset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VII lukuun – Yhteistyö ja yhdenmukaisuus

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VIII lukuun – Oikeussuojakeinot, vastuu ja seuraamukset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IX lukuun – Tietojenkäsittelyyn liittyviä erityistilanteita koskevat säännökset

-

